

"UN BUN ROMÂN" - REGELE FERDINAND I AL ROMÂNIEI A GOOD ROMANIAN - KING FERDINAND I OF ROMANIA

Ștefania Ciubotaru

Abstract

The article is a new approach to the position King Ferdinand held in the Romanian society and among European royals. Respectfully spoken about in foreign newspapers, he was a dynamic and elegant presence in Romania. During his time politics, economy and culture had a progressive evolution and there were associated to the King's vocation and intelligence skills of leadership.

Key words: King Ferdinand, the Union, duty, daily life, social and economic progress

Regele Ferdinand I al României s-a născut la 24 august 1865 la Sigmaringen, iar primele instrucțiuni le-a primit în familie de la profesorul Gröbels, urmând apoi gimnaziul din Düsseldorf. După ani de aspră viață ostășească ca ofițer în garda prusiană și elev la școala militară din Kassel, tânărul prinț a devenit student al universităților din Tübingen și Lipsa în 1887, doritor de a-și lărgi orizontul de cunoștințe¹.

Din vremea tinereții sale există o descriere a prințului, făcută de cineva care i-a fost foarte apropiat și care merită a fi reținută pentru adevărul care îl conține: *"ca tânăr, se poate spune că însușirea caracteristică a prințului Ferdinand era o extremă modestie, amestecată cu o timiditate aproape chinuitoare. Educația lui fusese completă, urmată cu îngrijire după cerințele unui viitor șef de stat, dar nimeni nu și-a dat seama vreodată de cât știe tânărul. Nici acasă nu-i plăcea să se afirme față de frații lui. Foarte curtenitor și politicos, se ferea totdeauna a jigni sentimentele cuiva și ceda terenul chiar când cunoștea mai bine subiectul în discuție decât cei cu care discuta. Îi plăcea singurătatea, natura și arta. Disciplina cea mai absolută fusese principala linie a educației sale și un simț de datorie care i-a rămas toată viața, ajutându-l să birui sentimentele lui personale, neîngăduindu-i vreodată să se pună la mijloc între dânsul și ce trebuia să facă. Blând, fără egoism, cei ce-l cunoșteau adânc îl iubeau"*².

¹ Ștefan Meteș, *Regele Ferdinand al României*, Cluj, 1925, p. 2.

² *Ibidem*, p. 4.

La 14 martie 1889 prințul Ferdinand (în lipsa unui moștenitor direct al regelui Carol I) a fost declarat membru de drept al Senatului României, iar la 18 martie 1889 "moștenitor prezumptiv al Coroanei", cu titlul de Alteță Regală Principe al României.

Cu ce însușiri era înzestrat principele moștenitor Ferdinand la sosirea sa în România, ne spune profesorul său de limba română V. D. Păun: "*mintă cumpănită, vorbă măsurată, precisă, judecată clară, înțelege lucrurile dintr-o dată și întrebuințează vorba numai atunci când ar avea ceva de spus bine gândit. Blajin cu toată lumea, prieten de temei. Numai într-un singur punct A.S.R. este neînduplecat, anume când este vorba să-și facă datoria. Sub nici un cuvânt de scuză nu și-ar lăsa-o pe ziua de mâine*"³.

Sub atenta supraveghere a regelui Carol I, principele moștenitor Ferdinand a primit în continuare lecții de limba română, de istoria și geografia României, dar, din păcate, a fost ținut departe de treburile politice ale țării, pe care urma să o conducă.

La 29 decembrie 1892/10 ianuarie 1893, principele Ferdinand s-a căsătorit cu principesa Maria de Edinburgh și Saxa Coburg-Gotha, nepoată a reginei Victoria a Marii Britanii și a țarului Alexandru al II-lea al Rusiei. Au avut împreună șase copii, primul născut și moștenitorul tronului - principele Carol, venind pe lume imediat după căsătoria părinților săi, la 16 octombrie 1893. Au urmat apoi principesa Elisabeta (1894), principesa Marioara (Mignon, 1900), principele Nicolae (1903), principesa Ileana (1909) și principele Mircea (1913), acesta din urmă murind însă la vârsta de trei ani (1916), din cauza febrei tifoide pe care a contactat-o.

Un moment critic în viața moștenitorului tronului s-a ivit în primăvara anului 1897, când, bolnav de febră tifoidă s-a aflat la un pas de moarte. Din fericire, tinerețea sa l-a ajutat să-și revină din cumplita boală, și, după o perioadă de refacere a sănătății, să se implice într-o serie de activități, cu deosebire culturale.

După moartea regelui Carol I la 28 septembrie 1914, principele moștenitor Ferdinand s-a prezentat în fața Parlamentului, pentru a depune jurământul în calitate de rege al României. Cu acest prilej, regele a declarat că va fi "*un bun român*"⁴ și că nu se va opune intereselor naționale românești.

Principele Ferdinand a devenit rege într-o perioadă tensionată, generată de confruntarea între tabăra filoantantistă și cea germanofilă, în problema intrării României în primul război mondial.

Opinia publică românească, în momentul acela se întreba - cum își va manifesta noul rege datoria sa de "bun român"? Se cerea deci, regelui Ferdinand, să ridice spada ce o încinsese pentru prima dată ca ofițer al armatei prusace, împotriva

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*, p. 15.

țării și a familiei sale. *"Am simțit - spunea regele Ferdinand - o mare mâhnire, căci am înțeles de ce avea să mă îndepărteze acea cale pentru totdeauna de familia mea, de amicii mei de odinioară, de amintirile din copilărie. A fost în mine o luptă a conștiinței și a inimii. Conștiința a învins. Atunci am putut păstra neclintită speranța de a învinge pe Mackensen, deoarece reușisem să înving în mine pe un Hohenzollern"*⁵.

De asemenea, când marele om politic român Petre P. Carp a găsit de cuviință să-i spună: *"Sire, Hohenzollerni nu pot fi învinși"*, regele i-a dat cu promptitudine replica semnificativă: *"vă înșelați domnule Carp, am învins deja unul"*⁶, referindu-se bineînțeles la dânsul.

Ca urmare, în cadrul istoricului Consiliu de Coroană ținut la Palatul Cotroceni în ziua de 14 august 1916, s-a luat hotărârea ieșirii României din starea de neutralitate și participarea la război alături de Antantă (Marea Britanie, Franța și Rusia), pentru împlinirea visului de veacuri al românilor, unitatea națională.

După încheierea consiliului, regele Ferdinand a adresat tuturor participanților cuvintele *"domnilor, cu Dumnezeu înainte"*, după care, cu ochii plini de lacrimi s-a închinat profund și, urmat de principele moștenitor Carol, a părăsit sala.

La întâlnirea cu bătrânul său camerier Neuman (aflat în serviciul regelui de când acesta avea 12 ani), regele i-a spus: *"Neuman, să știi că în interesul țării al cărei rege sunt, a trebuit să trag spada împotriva țării mele de origine. Tu ești german și ai rămas german, prin urmare nu am dreptul să-ți mai cer nimic. Din ceasul de față vei face ce-ți va dicta conștiința. Poți să te înapoiezi la Sigmaringen. Îți voi înlesni plecarea și te voi binecuvânta"*. Bătrânul camerier l-a îmbrățișat pe rege și i-a răspuns că va rămâne câine credincios la picioarele lui, până la ultima suflare⁷.

A doua zi, 15 august 1916, tot la Palatul Cotroceni, regele Ferdinand împreună cu membri guvernului au semnat "Proclamația către țară", prin care se afirma idealul național - unirea Transilvaniei și Bucovinei și care avea următorul text: *"Războiul, care de doi ani a încins tot mai strâns hotarele noastre, a zdruncinat adânc vechiul așezământ al Europei și a învederat că pentru viitor, numai pe temeiul național se poate asigura viața pașnică a popoarelor. Pentru neamul nostru el a adus ziua așteptată de veacuri de conștiința națională, ziua unirii lui. După vremuri îndelungate de nenorociri și de grele încercări, înaintașii noștri au reușit să întemeieze statul român prin Unirea Principatelor, prin războiul Independenței, prin munca lor neobosită pentru renașterea națională. Astăzi ne este dat nouă să întregim opera lor, închegând pentru totdeauna ceea ce Mihai Viteazul a înfăptuit numai pentru o clipă: unirea românilor de pe cele două părți ale Carpaților"*⁸.

⁵ Sterie Diamandi, *Galeria oamenilor politici*, 1991, p. 9-10.

⁶ *Ibidem*, p. 11.

⁷ Alexandru Marghiloman, *Note politice*, vol. II, București, 1927, p. 155.

⁸ Nicolae Iorga, *Regele Ferdinand*, Iași, 1996, p. 83.

Așadar, putem spune că puțini au fost suveranii care să fi fost pătrunși de sentimentul răspunderii și să fi respectat angajamentele luate, cu sfințenia cu care a făcut-o regele Ferdinand.

*"De la început - mărturisea regele - mi-am impus această regulă de conștiință: să fac abstracție de mine însumi, să nu țin socoteală nici de originile mele, nici de familia mea. Să nu văd decât România, să nu cuget decât la ea, să nu exist decât pentru ea. Nu se domnește asupra unui popor pentru sine, ci pentru acel popor. În aceasta constă onestitatea unui rege"*⁹.

Într-adevăr, regele Ferdinand a făcut abstracție de toate, nu a avut în vedere decât România și s-a convins de necesitatea imperioasă a războiului pentru întregirea neamului. Sacrificiul pe care el l-a făcut, i-a adus recunoștința contemporanilor săi și numele de "Ferdinand Întregitorul" sau "Ferdinand cel Loial".

Trăind o stare de adâncă bucurie, regina Maria i s-a adresat regelui în acele zile de decembrie 1918: *"Spune-mi Nando, îți dai seama că ai devenit un om mare?. Realizezi pe deplin în imaginația ta ce reprezinți de acum încolo în istoria acestui popor?. Tu, care o viață întreagă ai fost modest, ai fost un om care te-ai îndoit de tine, cuprinzi cu mintea ta toată semnificația de a întrupa visul secular al unui neam de 18 milioane de locuitori?"*¹⁰. Dar regele Ferdinand nu se socotea un om mare, un "erou", o "personalitate politică". El considera că așa a vrut soarta ca el să devină regele tuturor românilor. *"Când am luat moștenirea - spunea mai târziu regele Ferdinand la Alba Iulia cu ocazia serbărilor încoronării de la 15 octombrie 1922 - am făgăduit înaintea reprezentanților națiunii că voi fi un bun român. Cred că m-am ținut de cuvânt. Grele au fost timpurile, mari au fost jertfele, dar strălucită este răsplata. Și astăzi pot spune cu fruntea senină față de Dumnezeu și față de poporul meu, că am conștiința curată"*¹¹.

Regele Ferdinand nu avea semeția unchiului său și nici nu urmărea să-și confecționeze imaginea unui rege puternic, intransigent, dominator. A dorit să fie considerat un om al datoriei, care îndeplinește o anumită demnitate publică, fără a se detașa de semenii săi. Un bun exemplu în acest sens îl reprezintă răspunsul pe care regele l-a dat unei vizitatoare de la Castelul Peleş, care a dorit să dea mâna cu regele: *"Maiestate, nu am vrut decât să vă strâng mâna"*, la care regele a răspuns: *"La ce vă servește asta?. Sunt și eu doar un om"*¹².

Ca om, regele Ferdinand era total diferit de unchiul său - regele Carol I. Odată cu urcarea lui pe tron, viața la Curtea Regală s-a schimbat considerabil. Distanța dintre suveran și colaboratorii săi s-a micșorat, relațiile interumane au devenit mai active. În acest sens, un contemporan al său avea să noteze: *"Distanța*

⁹ Sterie Diamandi, *op.cit.*, p. 12.

¹⁰ Ioan Scurtu, *Regele Ferdinand (1914-1927)*, București, 1995, p. 10.

¹¹ *Ibidem*, p. 125.

¹² Eugen Wolbe, *Ferdinand I întemeietorul României Mari-o biografie*, Traducere din germană de Maria și Ion Nastasia, București, 2004, p. 204.

dintre suveran și omul de rând a dispărut. Suveranitatea olimpică lasă locul unui sentiment de prietenie spontană. În locul unui deget ți se întinde azi o mână întreagă, care zguduie cu frenezie brațul poftitului, căruia i se prezintă un scaun, o țigară, un pahar, o glumă, un râs deschis"¹³.

Putem spune deci, că regele Ferdinand s-a integrat în lumea românească a vremii cu calitățile și defectele ei, ajungând să cunoască bine sufletul și mentalitatea poporului român, să se acomodeze cu ambianța societății în care trăia. Se simțea bine nu numai la Castelul Pelișor din Sinaia, dar și la Scroviștea, Cotroceni sau la Bufta, în palatul lui Barbu Știrbey.

Spre deosebire de unchiul său, regelui Ferdinand nu-i plăceau manifestările solemne, având oroare de festivitățile, care impuneau un protocol rigid și fastuos. Era de o timiditate bolnăvicioasă, fapt pentru care, niciodată nu s-a încumetat să-și exprime pe față convingerea bazată pe observație și reflecție, totdeauna l-au măcinat propriile lui inhibiții. Cu toate acestea, un alt contemporan al său - I. G. Duca - aprecia faptul că: *"regele Ferdinand era un bărbat înzestrat cu o reală și frumoasă inteligență. Cunoștea oamenii tot atât de bine, dacă nu și mai bine, decât regele Carol I și în orice caz, îi era cu mult superior prin însușirile sale morale, prin curățenia și noblețea sufletului său. Avea oroare de intrigă și dispreț, dispreț organic pentru război. De ură, ca și de trufie era incapabil"*¹⁴.

În ceea ce privește cultura regelui Ferdinand, aceasta era cu mult superioară unchiului său, rezultat al orelor de studiu din copilăria și tinerețea sa. Suveranul prefera discuțiile neprotocolare "la o țigară", pe subiecte diverse de biologie, istorie, lingvistică, politică. Din nou I. G. Duca nota în memoriile sale că: *"regele Ferdinand știa limba latină și limba elină la perfecție. Citea pe toți autorii latini în mod curent și pe toți clasicii elini. Vorbea aproape cu aceeași ușurință, pe lângă limba germană și română, limba engleză, franceză și chiar rusă. În toate aceste limbi avea un accent surprinzător de bun. Scrisa minunat. Discursurile sale, pe care întotdeauna le redacta singur, denotau, pe lângă o serioasă cultură clasică, o deosebită grijă a formei și un real talent"*¹⁵.

În legătură cu faptul că regele își scria singur discursurile, o amintire în acest sens are și directorul ziarului "Universul" - Stelian Popescu, care nota: *"mi-amintesc ce s-a întâmplat la încoronare. Regele și-a scris singur Proclamația, opera lui personală, și de acord cu Brătianu urma să o citească în acel moment înălțător. O dăduse să fie imprimată și publicată numai după citirea ei. Totuși, s-a produs o indiscreție și Proclamația a apărut în presă în ajunul încoronării. Regele s-a supărat foc, spunând că nu mai citește nimic. Dar a făcut din nou una scrisă de mână lui, pe care nu a arătat-o nimănui, și spre marea neliniște a lui Brătianu, în*

¹³ G. N. Budișteanu, *Regele Ferdinand. Mărturii contemporane*, 1933, p. 267.

¹⁴ I. G. Duca, *Memorii*, vol. I, partea I (1914-1915), Ediție și schiță biografică de Stelian Neagoe, București, 1992, p. 135-136.

¹⁵ *Ibidem*, p. 136.

ziua încoronării a scos din buzunar o foaie de caiet cu scrisul său caligrafic și a început a citi liniștit¹⁶.

Un alt caz în care regele Ferdinand și-a demonstrat vasta cultură a fost acela când, în tovărășia lui Vasile Pârvan, a descifrat la Histria câteva inscripții grecești și latinești. Un moment asemănător l-a reprezentat vizita pe care regele Ferdinand a făcut-o împreună cu Nicolae Iorga, în primăvara anului 1915, la o biserică cu o formă arhitectonică aparte, aflată în pădurile domeniului Coroanei de la Periș. Deasupra ușii de la intrarea în biserică era o pisanie veche, scrisă cu litere chirilice, pe care marele istoric a încercat să o descifreze, însă fără rezultat. Regele Ferdinand a intervenit și cu o ușurință uimitoare a descifrat toată pisania, fapt care a făcut ca asistența să rămână înmărmurită, în fața erudiției suveranului României¹⁷.

Profund impresionat a rămas și ambasadorul Franței - de Billy - când, cu prilejul audienței de adio la rege, acesta i-a vorbit de meritele poeziei lirice japoneze și chineze, iar dacă întâmplător la masă, în cursul conversației venea vorba de Wagner, asistența avea prilejul să asculte din partea suveranului o dizertație în toată regula, cât se poate de substanțială și judicioasă, asupra muzicii wagneriene și a personalității marelui compozitor¹⁸.

Dragostea pentru natură și pasiunea pentru botanică era deosebită la regele Ferdinand, ceea ce l-a făcut din nou pe I. G. Duca să scrie în memoriile sale că: "*se ocupa de botanică cu patima unui savant și cu priceperea unui specialist. Și fapt este că avea în această materie cunoștințe profunde, mereu aduna plante, examina vreo plantă sau despica vreun pistil. Iubirea lui de flori era atât de vie, încât nici la Iași, în cele mai tragice ceasuri ale retragerii și ale pribegiei, n-a lipsit de pe masa lui de lucru o cupă cu flori, fie ele cât de modeste*"¹⁹.

La rândul său, Martha Bibescu nota următoarele despre această pasiune a regelui: "*Îl revăd în grădina sa tăind trandafiri și străduindu-se să nu-i facă rău plantei. Avea metodele lui și folosea un foarfece ingenios, care tăia floarea desprinsă de tijă într-un clește delicat. Îl revăd mai ales în timpul plimbărilor noastre prin munți, explicându-mi flora alpină. Cât de mult îi plăceau plantele sălbătice. Era pentru el mai mult decât un capriciu, o înclinație sau o manie trecătoare, era o adevărată pasiune, perfect rațională. Cunoștințele lui depășeau știința obișnuită a unui profesor de botanică, ele se apropiau de erudiție*"²⁰.

Așadar, regele Ferdinand era un mare iubitor al naturii, al plantelor și florilor, petrecându-și ore întregi în mijlocul lor, ceea ce l-a făcut pe Mihail Manoilescu să noteze la rândul-i că: "*Acest om chemat la cele mai înalte funcții era*

¹⁶ Stelian Popescu, *Memorii*, Studiu biografic și note de Ioan Spătan, București, 1994, p. 108.

¹⁷ *Ibidem*, p. 137.

¹⁸ Ioan Scurtu, *op.cit.*, p. 126.

¹⁹ I. G. Duca, *op.cit.*, p. 138.

²⁰ Martha Bibescu, *Un sacrificiu regal. Ferdinand I al României*, Traducere de Maria Brăescu, București, 2000, p. 27.

*un sentimental, având o nesfârșită nevoie de tandrețe. Iubea cu pasiune pe ai lui, își iubea casa, grădina. Iubea acei munți unde își petrecuse atâția ani din viață. Sinaia cu pozițiile sălbătice, cu pădurile ei populate de arbori seculari, îi desfăta sufletul"*²¹. Regele Ferdinand a fost și un om deosebit de evlavios, credința fiind trăsătura pregnantă a caracterului său. Încă din copilărie fusese crescut în mijlocul preoților și călugărilor catolici, de unde și suferința pe care i-a provocat-o excomunicarea Papei, pentru că și-a botezat copiii în religia ortodoxă. Ca urmare, regele Ferdinand și-a dorit tot timpul să scape de anatema papală, lucru care nu s-a întâmplat decât la 10 mai 1927 (cu două luni înainte de a se stinge din viață), când ministrul Vasile Goldiș și cardinalul Gasparri au semnat "Concordatul" cu Vaticanul. După semnarea Concordatului, ca un gest de bunăvoință, Papa a anunțat ridicarea excomunicării regelui Ferdinand, astfel încât, acesta a putut să-și trăiască resemnat și liniștit ultimele luni de viață. Constantin Argetoianu nota în memoriile sale referitor la acest lucru că: *"Papa a trimis un prelat la București cu iertarea deplină și cu binecuvântarea sa apostolică. Din acel moment regele Ferdinand a fost un alt om: nervozitatea sa a făcut loc unui sentiment de resemnare și de beatitudine, care i-au permis să-și trăiască ultimile luni ca un erou și ca un sfânt, fără o revoltă, fără un murmur, fără o clipă de protestare împotriva morții implacabile. Puterea credinței este nemărginită"*²².

Numai că, acest rege bun, loial și sentimental a trebuit să suporte de-a lungul vieții, nu numai o grea suferință morală legată de îndepărtarea de persoana sa a familiei de la Sigmaringen, excomunicarea Papei, dezertarea de la datoriile sale de principe moștenitor a fiului Carol, ci și o grea suferință fizică, o boală nemiloasă, care îl consuma zi de zi, și-l tortura clipă de clipă, un neoplasm al intestinelor. A urmat un an de suferință (1926-1927), receptată de opinia publică cu un sentiment de compasiune pentru omul cinstit, loial, lovit de o boală atât de cumplită.

Regele Ferdinand s-a stins din viață în noaptea de 19 iulie 1927, în brațele reginei Maria, deși comunicatul oficial care a fost dat, a anunțat ziua de 20 iulie 1927, ora 2.15.

Mai mulți contemporani - între care principele Nicolae, Nicolae Iorga, Armand Călinescu - au afirmat că, de fapt regele a murit în ziua de 18 sau 19 iulie 1927, dar vestea nu a fost publicată decât după constituirea legală a Parlamentului liberal (în urma alegerilor din 7 iulie 1927), în caz contrar trebuind convocat vechiul Parlament dominat de Partidul Poporului.

Comunicatul oficial a fost însoțit de un comentariu aparținând președintelui Consiliului de Miniștri - Ion I. C. Brătianu - care în cuvântul adresat poporului român spunea: *"Primul rege al României Mari a murit. O boală cumplită a întrerupt prematur această domnie glorioasă care a îndeplinit visul de secole al poporului*

²¹ G. N. Budișteanu, *op.cit.*, p. 186.

²² Constantin Argetoianu, *Memorii. Pentru cei de mâine. Amintiri din vremea celor de ieri*, vol. VIII, partea a VII-a (1926-1930), București, 1997, p. 73.

nostru. Românii nu vor putea uita niciodată că regele Ferdinand s-a sacrificat pentru binele țării. De neclintit în convingerile sale și în hotărârile sale în timpul războiului, bun și înțelept pe timp de pace, Ferdinand I va rămâne totdeauna regele care s-a identificat cu popoul său și care a înfăptuit marile reforme care au adus statului dreptatea, puterea și liniștea"²³. Regele Ferdinand a stat pe catafalca la Castelul Pelișor din Sinaia, apoi la Palatul Cotroceni și Palatul Regal din Calea Victoriei, prilej cu care regina impresionată de figura lui în repaus scria în jurnalul său: "*o față atât de frumoasă, cu trăsăturile lui nobile înțepenite într-o liniște care-i conferea o măreție pe care în viață nu o avusese. În viață el era prea modest, prea timid, părea întotdeauna că se scuză pentru tot ceea ce face. Acum, fără alte gesturi, el accepta calm toate onorurile aduse, toate florile, rugăciunile, lacrimile*"²⁴.

Nu au fost atât de multe onoruri cum ar fi putut să fie, deoarece îngrijorat din cauza lui Carol și a carliștilor, Brătianu a grăbit ceremonia funerară. Regele Ferdinand a fost înmormântat în biserica Mănăstirii Curtea de Argeș - necropola familiei regale a României - în prezența familiei regale, a membrilor Regenței, membrilor guvernului, a Sfântului Sinod și a altor persoane oficiale.

Principele Carol - fiul răătăcitor devenit cetățeanul Carol Caraiman - care nu a putut lua parte la funeraliile tatălui său, a scris despre acesta că: "*lealitatea, iubirea de dreptate iată calitățile care caracterizau pe acest mare rege, dispărut pentru cea mai mare nenorocire a poporului său și alor săi. La aceasta trebuie adăugată spre a pricepe mai bine omul, o bunătate profundă și o blajină sentimentalitate*"²⁵.

Moartea regelui Ferdinand a îndurerat profund poporul român, la adresa sa scriindu-se atât în presa din țară, cât și în cea din străinătate, numeroase articole elogioase, despre omul și regele Ferdinand. Astfel, în presa franceză au apărut o serie de articole, cum a fost și cel din cotidianul "Le Temps", care declara: "*Franța se asociază din toată inima la doliul care lovește poporul român amic și aliat, și se închină cu emoție în fața marii figuri ce se șterge din această lume, spre a intra definitiv în istorie. Ferdinand I a fost un rege mare prin faptul că, în orele cele mai tragice a avut cea mai înaltă conștiință a datoriei și a răspunderii față de națiunea care îi încredințase destinele. Regele Ferdinand și-a îndeplinit fără șovăire această datorie și a intrat în lupta pentru apărarea cauzei libertății alături de aliați, făcând complet abstracție de sine însuși, cu lealitate și vitejie. Chiar când simțea că moartea se apropie, regele Ferdinand n-a avut alt gând decât binele poporului său. El lasă o Românie puternică, conștientă de forța ei și care poate privi cu încredere în viitor*"²⁶.

Presa engleză, de asemenea a consacrat mai multe pagini morții regelui Ferdinand, publicând comentarii însuflețite de simpatie. Întreaga presă a reamintit

²³ Ioan Scurtu, *Portrete în paralel: Carol I-Ferdinand*, în "Historia", an VII, nr. 66, iunie 2007, p. 12.

²⁴ Hannah Pakula, *Ultima romantică. Viața reginei Maria a României*, Traducere de Sanda Ileana Racoviceanu, București, 2001, p. 45.

²⁵ G. N. Budișteanu, *op.cit.*, p. 185.

²⁶ "Universul", duminică, 24 iulie 1927, anul XLV, nr. 163, p. 3.

înaltele calități dovedite de defunctul rege, atât ca om, cât și ca suveran și au subliniat vigoarea hotărârii prin care s-a alăturat aliaților în timpul războiului și eroismul vădit de toți membri familiei regale în timpul refugiului la Iași. Alte articole elogioase au apărut și în presa cehoslovacă, austriacă, greacă și italiană. Ideea centrală a acestor articole a fost simțul datoriei fostului suveran, inițiativele pe care le-a luat față de înălțarea și progresul României și explicau iubirea imensă a poporului român pentru regele Ferdinand care a știut să se identifice cu acesta.

Personalitatea regelui Ferdinand I a fost una complexă, așa cum de altfel reiese și din memoriile lui I. G. Duca, care i-a surprins perfect defectele, dar mai ales calitățile. Redăm aici citatul pentru frumusețea și adevărul ce îl conține: *"toată existența regelui Ferdinand are ceva din aspectul vieții acelora care de la durere și de la sacrificiu așteaptă fericirea în lumea aceasta, și nu în ceea ce va să vie. În mijlocul unei familii numeroase și vesele, plină de exuberanță, el ducea o existență retrasă, aproape solitar. Veșnic este singur cu câinii și florile, cu cărțile, cu gândurile, cu grijile, cu durerile lui. Și trebuie mărturisit că acest om a avut un noroc extraordinar, căci a venit pe lume în 1865 ca principe, nici măcar prim născut al unei ramuri colaterale a dinastiei domnitoare din Prusia, a ajuns printr-un concurs absolut neprevăzut întâi moștenitorul unei coroane regale, și, în cele din urmă, făuritorul unității naționale de veacuri a unui neam de 14 milioane de oameni, împrăștiat și sfâșiat de vitregia unei istorii nemiloase. Cu toate acestea, un bărbat cu un așa fantastic destin era numit de toți cei din jurul său "sărmanul". Niciodată nu ar fi obținut ca regina sau copiii săi să-i zică altfel decât "poor papa". Și aveau dreptate. Era prea multă delicatețe de simțăminte, prea multă noblețe sufletească în el, ca oricare ar fi măririle și gloriile pe care soarta le-ar fi revărsat peste capul lui, el să poată fi pe lumea aceasta de interese, de patimi, de brutalitate, de selecțiune naturală, un fericit. Cei care îl cunoșteau bine, țineau toți la dânsul și toți îl stimau mai mult decât pe regină. Ferdinand I era un gentleman în cel mai înalt înțeles al cuvântului, singurul și ultimul gentleman din tot cuprinsul României Mari"*²⁷.

Regele Ferdinand I a fost "Întregitorul de țară", sub sceptrul căruia s-a realizat Marea Unire din 1918 - cel mai important act din istoria poporului român, primul rege al tuturor românilor, a fost omul reformei agrare și al celei electorale, precum și al acțiunilor vizând consolidarea statului național unitar român. În 1914 când a urcat pe tron, România avea 7,7 milioane de locuitori și 137.000 de km², pentru ca în 1927 la moartea sa, țara să numere 17 milioane de locuitori și 295.049 de km². În cei 13 ani de domnie ai regelui Ferdinand, România a cunoscut mari progrese pe toate planurile: cultural, politic, economic, un dinamism cu adevărat remarcabil care demonstra în mod grăitor vocația și inteligența poporului român cu care regele Ferdinand s-a identificat.

²⁷ I. G. Duca, *op.cit.*, p. 139.